

Spis treści

Wykaz skrótów	XV
Bibliografia	XVII
Wstęp	1
§ 1. Przedmiot i zakres chronologiczno-terytorialny	1
§ 2. Konstytucja a ustroj konstytucyjno-polityczny	4
§ 3. Stan badań	9
§ 4. Struktura pracy	12
Rozdział I. Ustrój konstytucyjny wolnych miast Niemiec	15
§ 5. Geneza, ustroj polityczno-konstytucyjny i upadek wolnych miast Rzeszy	15
I. Lokacje miast i ich kategorie	15
II. Ustrój miast do 1648 r. (pokój westfalski)	18
1. Okres władztwa właścicieli (<i>stadtherrliche Periode</i>)	18
2. Okres ustroju samorządowego (korporacyjny – <i>genossenschaftliche Periode</i>)	19
3. Miasta Rzeszy a Wolne Miasta Rzeszy	23
4. Mediatyzacja miast Rzeszy	29
§ 6. Ustrój konstytucyjny Wolnego i Hanzeatyckiego miasta Hamburga	33
I. Dawny Hamburg	33
1. Od lokacji do reformacji (1232–1528)	33
2. Od reformacji do głównego recesu z 1712 r.	36
II. Główny reces (<i>Hauptrezeß</i>)	40
III. Hamburg pod władztwem francuskim (1806–1814)	43
IV. Hamburg od Związku Niemieckiego przez Wiosnę Ludów do II Rzeszy (1815–1871)	45
V. Hamburg w II Rzeszy (1871–1918)	52
1. Konstytucja z 13.10.1879 r. Uchwalenie	52
2. Rewizje i struktura	53
3. Stosunek do II Rzeszy	54
4. Senat	56
5. Zgromadzenie Obywateli (<i>Bürgerschaft</i>)	59
6. Komisja Obywatelska (<i>Bürgerausschuß</i>)	61
7. Ustawodawstwo	61

Spis treści

8. Administracja państwowa (publiczna)	64
9. Gminy miejskie i wiejskie	66
10. Zmiana i zawieszenie konstytucji	67
VI. Hamburg w Republice Weimarskiej (1918–1933)	68
1. Sytuacja polityczna w latach 1918–1920	68
2. Projekty konstytucji	70
3. Konstytucja z 16.3.1919 r. Struktura	73
4. Państwo i naród	74
5. Senat	74
6. Zgromadzenie Obywateli (<i>Bürgerschaft</i>)	76
7. Komisja Obywatelska (<i>Bürgerausschuß</i>)	80
8. Administracja krajowa (publiczna). Samorząd	80
9. Prawa i obowiązki obywatelskie	81
10. Utrata statusu wolnego miasta	82
§ 7. Ustrój konstytucyjny Wolnego i Hanzeatyckiego miasta Brema	82
I. Dawna Brema (do XIX w.)	82
II. Brema pod władztwem francuskim (1806–1814) i w okresie Związku Niemieckiego do 1848	84
III. Brema od Wiosny Ludów (konstytucje z 18.4.1849 r. i 21.2.1854 r.) do II Rzeszy (1848–1871)	89
1. Konstytucja z 18.4.1849 r.	89
2. Konstytucja z 21.2.1854 r.	91
IV. Brema w II Rzeszy (1871–1918)	93
1. Przemiany ustrojowe do 1894 r.	93
2. Konstytucja z 21.2.1854 r. ogłoszona z późniejszymi zmianami 1.1.1894 r.	95
A. Struktura. Stosunek do Rzeszy	95
B. Senat	96
C. Zgromadzenie obywateli (<i>Bürgerschaft</i>)	97
D. Kompetencje Senatu i Zgromadzenia Obywateli	98
E. Administracja terytorialna. Gminy	100
F. Instytucje gospodarcze. Konwent Kupców. Izba Handlowa. Konwent Przedsiębiorców i Izba Gospodarcza oraz Izba Rolnicza	100
V. Brema w Republice Weimarskiej (1918–1933)	101
1. Sytuacja polityczna (1918–1933)	101
2. Konstytucja z 18.5.1920 r.	103
A. Struktura. Państwo bremeńskie	103
B. Senat	104
C. Zgromadzenie Krajowe (Obywateli)	106

D. Referendum	108
E. Stowarzyszenia publicznoprawne	109
3. Utrata statusu wolnego miasta	110
§ 8. Ustrój Konstytucyjny Wolnego Hanzeatyckiego Miasta Lubeka	111
I. Dawna Lubeka (do 1806 r.)	111
II. Lubeka pod władztwem francuskim i do Wiosny Ludów (1806–1848)	117
III. Lubeka od Wiosny Ludów (konstytucje z 8.4.1848 r. i z 29.12.1851 r.) do II Rzeszy (1848–1871)	118
1. Uchwalenie i struktura konstytucji z 29.12.1851 r.	118
2. Senat	120
3. Zgromadzenie obywateli (<i>Bürgerschaft</i>)	121
4. Komisja Obywatelska (<i>Bürgerausschuß</i>)	123
IV. Lubeka w II Rzeszy (1871–1918)	125
1. Konstytucja z lat 1875/1907. Uchwalenie i struktura	125
2. Senat	127
3. Zgromadzenie Obywateli (<i>Bürgerschaft</i>)	128
V. Lubeka w Republice Weimarskiej (1918–1933)	129
1. Sytuacja polityczna	129
2. Konstytucja z 23.5.1920 r.	130
A. Uchwalenie i struktura	130
B. Senat	132
C. Zgromadzenie Obywateli (<i>Bürgerschaft</i>)	133
D. Komisje	134
§ 9. Ustrój konstytucyjny Wolnego Miasta Frankfurtu nad Menem	136
I. Dawny Frankfurt (do 1803 r.)	136
II. Wielkie Księstwo Frankfurtu (1810–1813)	140
III. Frankfurt w latach 1816–1848	145
1. Okres przejściowy (1813–1816). Projekt konstytucji z 19.7.1814 r.	145
A. Struktura i zasady ogólne	145
B. Senat	147
C. Deputacje	149
2. Konstytucja z 19.6.1816 r.	151
A. Zagadnienia ogólne. Preambuła i struktura	151
B. Zgromadzenie Prawodawcze	154
C. Senat	156
D. Stała komisja Obywatelska (<i>Bürgerausschuß</i>)	158
IV. Frankfurt nad Menem od Wiosny Ludów (1848) do 1866 r.	159
1. Ogólnoniemiecka rola Frankfurtu w okresie Wiosny Ludów	159

2. Ustawa organiczna z 12.12.1853 r. i 22.12.1854 r.	161
3. Przejęcie Frankfurtu przez Prusy 1866 r.	164
Rozdział II. Ustrój konstytucyjny wolnych miast na ziemiach polskich	167
§ 1. Ustrój konstytucyjny Napoleońskiego (1807–1814) i Wersalskiego (1920–1939) Wolnego Miasta Gdańska	167
I. Dawny Gdańsk (do 1793 r.)	167
1. Prawo lubeckie	167
2. Prawo chełmińskie	168
3. Przywileje Kazimierza Jagiellończyka i inne akty prawne określające ustrój miasta	169
4. Rada miejska (pierwszy ordynek)	170
5. Ława miejska (drugi ordynek)	172
6. Trzeci Ordynek (tzw. reprezentacja pospólstwa)	173
7. Urzędy	175
II. Gdańsk pod władztwem pruskim (1793–1807)	176
III. Napoleońskie Wolne Miasto Gdańsk (1807–1814)	178
1. Powstanie i upadek	178
2. Władze francuskie	180
A. Gubernator	180
B. Rezydent	181
3. Władze gdańskie	181
A. Senat	181
B. Ława	182
C. Trzeci Ordynek	182
D. Administracja	182
4. Projekty konstytucji	183
A. Projekt Senatu	183
B. Projekt prezydenta Senatu <i>Gottlieba Hufelanda</i>	184
C. Projekt rezydenta <i>Mikołaja Massiasa</i>	185
IV. Gdańsk w Prusach i II Rzeszy (1815–1918)	186
V. Wersalskie Wolne Miasto Gdańsk (1920–1939)	192
1. Powstanie i upadek	192
2. Projekty konstytucji	194
A. Projekt nadburmistrza Henryka Sahma z 7.9.1919 r. ..	195
B. Kontrprojekt partii socjaldemokratycznej z 6.10.1919 r.	196
C. Projekty podkomisji ze stycznia i kwietnia 1920 r.	197
3. Zgromadzenie Konstytucyjne. Uchwalenie konstytucji	198
4. Konstytucja z 14.6.1922 r.	200
5. Zgromadzenie Ludowe (<i>Volkstag</i>)	200
6. Senat	202

7. Ustawodawstwo	203
8. Administracja terytorialna	204
9. Wymiar sprawiedliwości	204
10. Regulaminy <i>Volkstagu</i>	205
11. Ustawa o senatorach z 9.1.1931 r.	206
§ 2. Ustrój konstytucyjny Wolnego Miasta Krakowa (1815–1846)	209
I. Dawny Kraków (do 1795 r.)	209
1. Lokacja. Wójtostwo krakowskie	209
2. Rada miejska (pierwszy ordynek)	212
A. Struktura i rozwój	212
B. Kompetencje	217
3. Ława miejska (drugi ordynek)	219
4. Demokratyzacja ustroju Krakowa XVI–XVIII w. Trzeci Ordynek (reprezentacja pospólstwa)	221
II. Kraków od III rozbioru do Wolnego Miasta (1795–1815)	224
1. Kraków pod władztwem austriackim	224
2. Kraków w Księstwie Warszawskim (1809–1813/1815)	224
III. Wolne Miasto Kraków (1815–1846)	225
1. Powstanie i upadek. Terytorium	225
2. Konstytucje z lat 1815, 1818, 1833. Polityka wewnętrzna, stosunek państw opiekuńczych	228
3. Komisja Organizacyjna. Rezydenci. Konferencja rezydentów (władze państw opiekuńczych)	234
4. Senat	237
A. Struktura	237
B. Kompetencje	241
5. Zgromadzenie Reprezentantów	243
A. Struktura	243
B. Kompetencje	244
6. Administracja terytorialna	246
7. Wymiar sprawiedliwości	247
IV. Kraków w okresie autonomii (1866–1918)	249
Rozdział III. Ustrój polityczno-konstytucyjny wolnych republik miejskich, państw i terytoriów wschodniego wybrzeża Adriatyku (1806–1954)	253
§ 1. Ustrój polityczny republiki miejskiej Dubrownik (do 1806 r.)	253
I. Dubrownik pod władztwem bizantyjskim (do 1205 r.)	253
II. Dubrownik pod władztwem weneckim (1205–1358)	254
III. Dubrownik jako republika arystokratyczna (1358–1806)	255
§ 2. Ustrój konstytucyjny Wolnego Państwa Fiume/Rijeka (<i>Stato libero di Fiume, Swobodna Drżawa Rijeka, Free State of Fiume</i>)	257

I. Dawne Fiume (do 1914 r.)	257
II. Powstanie i upadek Wolnego Państwa Fiume/Rijeka (1920–1924)	260
III. Konstytucja z 27.8.1920 r. Preambuła	263
1. Struktura i zawartość	264
2. Zasady ustrojowe	265
3. Obywatelstwo	266
4. Władza ustawodawcza	268
5. Władza wykonawcza	269
6. Administracja terytorialna	269
7. Wymiar sprawiedliwości	270
8. Komendant	271
9. Zmiana konstytucji	271
§ 3. Ustrój konstytucyjny (statutowy) Wolnego Terytorium Triestu (1947–1954)	272
I. Dawny Triest (do 1947 r.)	272
II. Powstanie i upadek Wolnego Terytorium Triestu	274
III. Obywatelstwo. Prawa i wolności	276
IV. Gubernator	277
V. Władza wykonawcza (Rada Rządząca)	278
VI. Władza ustawodawcza (Zgromadzenie Ludowe)	279
VII. Administracja terytorialna. Samorząd	279
VIII. Wymiar sprawiedliwości	279
IX. Sprawy ekonomiczne	280
X. Port	280
Rozdział IV. Ustrój konstytucyjny (statutowy) Terytorium Kłajpedy/	
Memel (1924–1939)	283
§ 1. Dawna Kłajpeda (do 1918 r.)	283
§ 2. Powstanie i upadek Terytorium Kłajpedy	286
§ 3. Konwencja w sprawie Kłajpedy z 8.5.1924 r.	291
I. Suwerenność litewska	291
II. Obywatelstwo	291
§ 4. Statut Terytorium Kłajpedy	292
I. Zakres autonomii	293
II. Władza wykonawcza (Dyrektoriat)	293
III. Władza ustawodawcza (Izba Przedstawicielska)	294
IV. Administracja terytorialna	294
V. Wymiar sprawiedliwości	294
VI. Zmiana statutu	295
§ 5. Stosunki gospodarczo-handlowe. Port	295

Rozdział V. Wolne miasta (państwa, terytoria) w aspektach suwerenności państwowej oraz prawnoporównawczej ustroju konstytucyjnego	299
§ 1. Status międzynarodowoprawny	299
I. Zagadnienia ogólne. Suwerenność	299
II. Zagadnienia szczegółowe	302
1. Suwerenność Niemiec i ich wolnych miast	302
2. Suwerenność wolnych miast na ziemiach polskich	305
A. Gdańsk	305
a. Napoleońskie Wolne Miasto Gdańsk	305
b. Wersalskie Wolne Miasto Gdańsk	308
B. Kraków	312
3. Inne wolne państwa i terytoria Europy	314
A. Fiume (Rijeka)	314
B. Kłajpeda (Memel)	315
C. Triest	316
§ 2. Charakterystyka prawnoporównawcza ustrojów konstytucyjnych ...	317
I. Powstanie i upadek wolnych miast (państw, terytoriów)	317
II. Ustrój konstytucyjny. Aspekty prawnoustrojowe	320
1. Status i treść konstytucji	320
2. Władza wykonawcza	322
3. Władza ustawodawcza	325
4. Inne zagadnienia	329
Zakończenie	333
Summary	337
§ 1. Establishment and decline of free cities (states, territories)	337
§ 2. Constitutional order. Legal-systemic aspects	340
I. Status and contents of constitution	340
II. Executive authority	342
III. Legislative authority	345
IV. Other issues	349
Kurzfassung	353
§ 1. Entstehung und Untergang von Freien Städten	353
§ 2. Konstitutionelle Staatsordnung. Staatsrechtliche Aspekte.	356
I. Verfassungsstatus und Verfassungsinhalt	356
II. Vollziehende Gewalt	358
III. Gesetzgebende Gewalt	362
IV. Sonstige Fragen	366